

УДК 372.881.1

У. Б. Балабанаў

*выкладчык кафедры сацыяльна-гуманітарных дысцыплін
Магілёўскага інстытута МУС (Беларусь)*

АБ ВЫБАРЫ ПРАГРАМНЫХ СРОДКАЎ ДЛЯ РАСПРАЦОЎКІ ЭЛЕКТРОННАГА ВУЧЭБНАГА ВЫДАННЯ ПА ЗАМЕЖНАЙ МОВЕ

У артыкуле прадстаўлена меркаванне аўтара адносна асноўных асаблівасцей распрацоўкі электронных навучальных выданняў па замежных мовах і звязаных з гэтым цяжкасцей выбару праграмных сродкаў у залежнасці ад структуры навучальнага выдання і яго напаўнення мультымедычным і інтэрактыўным адукацыйным кантэнтам.

V. B. Balabanov

On the issue of choosing software for the development of a foreign language e-learning textbook

The article deals with the main features of the development of foreign languages e-learning textbooks and the associated difficulties of choosing the appropriate software depending on the structure of the electronic textbook and its filling by multimedia and interactive educational content. Electronic learning tools are rapidly replacing traditional printed textbooks. The advantages of electronic textbooks in a foreign language are emphasized by the widespread popularization of a variety of personal portable devices in combination with the development of network technologies. The creation of an electronic educational resource in a foreign language, in addition to solving didactic and methodological tasks, has a wide range of non-obvious nuances, on the fulfillment of which the quality of the final educational product depends.

Электронныя сродкі навучання імклівымі тэмпамі замяшчаюць сабой традыцыйныя друкаваныя навучальныя выданні. Перавагі электронных дапаможнікаў і падручнікаў па замежнай мове падкрэсліваюцца паўсюднай папулярызаванасцю разнастайных персанальных партатыўных прылад у спалучэнні з развіццём і даступнасцю сеткавых тэхналогій. Стварэнне электроннага навучальнага рэсурсу па замежнай мове, акрамя рашэння ўласна дыдактычных і метадычных задач, мае шырокі спектр невідавочных нюансаў, ад выканання якіх залежыць якасць канчатковага адукацыйнага прадукту.

Стварэнне паўнаватраснага электроннага адукацыйнага рэсурсу з'яўляецца складаным і доўгім працэсам увасаблення першапачатковай ідэі аўтара шляхам паэтапнага вырашэння вучэбна-метадычных і тэхнічных задач. Сучаснае спецыялізаванае праграмае забеспячэнне дазваляе аўтару самастойна распрацаваць дызайн электроннага навучальнага выдання, яго структуру,

алгарытм выканання інтэрактыўных заданняў і многае іншае. Такім чынам, у аўтара з'яўляецца рэальная магчымасць аптымізаваць творча-стваральны працэс працы над электронным навучальным выданнем за кошт самастойнага выканання пастаўленых задач без актыўнага прыцягнення профільных спецыялістаў па праграмаванні.

На рынку сучаснага праграмнага забеспячэння, прызначанага для стварэння электронных навучальных выданняў, ёсць дастаткова багаты выбар варыянтаў. На пачатковым этапе працы над электронным сродкам навучання замежнай мове аўтару неабходна дакладна прадумаць структуру і інфармацыйнае напавненне выдання. Як вядома, важнымі перавагамі электронных сродкаў навучання з'яўляюцца наступныя магчымасці: напавненне мультымедычным кантэнтам, выкарыстанне інтэрактыўных заданняў з аўтаматычнай праверкай правільнасці іх выканання, нелінейная структура з гіпертэкставай навігацыяй і свабоднай паслядоўнасцю заданняў, інтэграцыя розных формаў камунікацыі, зваротнай сувязі і інш. У залежнасці ад інфармацыйна-метадычнага зместу электроннага навучальнага выдання па замежнай мове і ад абранай методыкі варта ажыццявіць рацыянальны выбар праграмы, якая дазволіць тэхнічна рэалізаваць усе пастаўленыя мэты.

Сучаснае навучальнае выданне па замежнай мове ўключае тэарэтычныя асновы і правілы, а таксама іх адпрацоўку на практыцы: аўтэнтчны тэкставы матэрыял, комплекс практыкаванняў і заданняў на яго разуменне і засваенне, граматычны практыкум у выглядзе правілаў, класічных практыкаванняў і сучасных тэстаў, тэматычныя аўдыя- і відэаматэрыялы ў спалучэнні з заданнямі для ўдасканалення навыкаў успрымання іншамоўнага маўлення на слых, практыкаванні на развіццё вуснага маналагічнага і дыялагічнага маўлення, а таксама творчыя заданні павышанай складанасці для вырашэння камунікатыўных задач у рамках патрэбнай тэматыкі і г. д. Увесь гэты комплекс дыдактычных задач можна рэалізаваць тэхнічна па-рознаму ў залежнасці ад канчатковых мэт, пастаноўка якіх, у сваю чаргу, цесна звязана з аб'ектыўнымі рэаліямі матэрыяльнай базы адукацыйнай установы, асаблівасцямі арганізацыі навучальнага працэсу, а таксама карыстальнымі навыкамі навучэнцаў. Немалаважную ролю ў планаванні і стратэгіі выкарыстання электронных навучальных выданняў па замежнай мове маюць і такія крытэрыі, як узровень валодання навучэнцаў моўным матэрыялам і іх матывацыя, якая ў значнай ступені вызначае эфектыўнасць самастойнай працы.

З тэхнічнага пункту гледжання электронныя навучальныя выданні па замежнай мове ўмоўна можна падзяліць на тры групы: а) выданні ў форме электроннай копіі традыцыйнага друкаванага падручніка або дапаможнікі з паслядоўным выкладаннем матэрыялу і класічным «асартыментам» практыкаванняў;

б) выданні ў выглядзе камп'ютарнай праграмы з выразнай структурай і пашыранымі магчымасцямі навігацыі па змесце, але без значнай інтэрактыўнасці прадстаўлення моўнага матэрыялу; в) выданні ў выглядзе паўнаwartаснага падручніка з навігацыйнай іерархіяй матэрыялу і з шырокімі інтэрактыўнымі магчымасцямі, якія забяспечваюцца як аўтаматызаванымі сродкамі праграмнага кода, так і інтэграцыяй камунікатыўных сэрвісаў з забеспячэннем зваротнай сувязі. Першыя дзве групы навучальных выданняў выкарыстоўваюцца пераважна пры аўдыторнай форме навучання з класічнай роляй педагога як цэнтральнай фігуры навучальнага працэсу, якая з'яўляецца галоўнай крыніцай вучэбнай інфармацыі. А вось трэцяя група электронных навучальных выданняў уяўляе сабой якасна больш дасканалы элемент адукацыйнага працэсу, магчымасці выкарыстання якога больш універсальныя. У дадзеным выпадку роля педагога трансфармуецца, акцэнтуючы яго кансультатыўныя і аўдытарскія функцыі. Электронныя навучальныя выданні такога тыпу могуць прымяняцца не толькі пры аўдыторнай працы, але і для арганізацыі якаснай самастойнай падрыхтоўкі, у тым ліку і ў выпадку вымушанага часовага пераходу на дыстанцыйную форму навучання.

Разгледзім больш падрабязна некаторыя асаблівасці выбару праграмнага забеспячэння ў якасці асяроддзя для распрацоўкі электронных навучальных выданняў кожнага з трох пералічаных вышэй тыпаў. Так, напрыклад, для электронных навучальных выданняў першага тыпу могуць выкарыстоўвацца звычайныя сучасныя тэкставыя рэдактары і офісныя праграмы (MS Office, WPS Office, LibreOffice і т. п.): яны дазваляюць стварыць файл, які змяшчае тэкставы і графічны (а часам і мультымедыйны) паслядоўна выкладзены матэрыял. Аптымальнымі фарматамі файла навучальнага выдання пры такім варыянце стануць PDF, CHM, HTML, якія выключаюць рызыку выпадковага рэдагавання і даступныя для выкарыстання на прыладах з рознымі аперацыйнымі сістэмамі. Захоўванне і распаўсюджванне навучальных выданняў такога тыпу магчыма лакальна або на сеткавым рэсурсе. Акрамя неразвітай інтэрактыўнасці, у выданняў, створаных у такім фармаце, ёсць і яшчэ адзін істотны недахоп — значны аб'ём канчатковага файла, для паўнаwartаснай працы з якім спатрэбіцца сучасная прылада.

Стварэнне электроннага сродку навучання замежным мовам, якое мы ўмоўна аднеслі да другога тыпу, уяўляе сабой вельмі працаёмкі працэс, які патрабуе больш дбайнай прапрацоўкі структуры і забеспячэння развітых навігацыйных функцый з гіпертэкставымі спасылкамі. Нягледзячы на больш сучасную і дасканалую структуру, а таксама пашыраныя магчымасці інтэграцыі мультымедыйнай інфармацыі, асноўны прынцып працы навучэнцаў з такім навучальным выданнем мала чым адрозніваецца ад традыцыйных падручнікаў

па замежнай мове. Для стварэння падобных электронных сродкаў навучання замежнай мове могуць выкарыстоўвацца спецыялізаваныя праграмы або анлайн-сэрвісы (AutoPlay Media Studio, SunRay BookOffice, CourseLab, DeskTop Author, eBooks Writer, LCDS, eBook Maestro, HTML Help Workshop і многія іншыя). Большасць падобных праграм маюць вельмі значны набор функцый і шырокую базу гатовых шаблонаў, але аўтары часта карыстаюцца абмежаваным функцыяналам, асабліва калі гаворка ідзе аб платным праграмным забеспячэнні. Фармат прадстаўлення можа быць розным: ад камп'ютарнай праграмы, распрацаванай пад канкрэтную аперацыйную сістэму (што значна абмяжоўвае кросплатформнасць), да навучальнага анлайн-рэсурсу, доступ да якога можа быць забяспечаны практычна з любой сучаснай персанальнай электроннай прылады (персанальны камп'ютар, смартфон, планшэт), у тым ліку і па сетцы.

І, нарэшце, спынімся падрабязней на трэцім тыпе электронных сродкаў навучання замежным мовам, якія імкліва развіваюцца дзякуючы інтэнсіўнаму ўдасканаленню магчымасцей сеткавых рэсурсаў. Такія электронныя навучальныя выданні ствараюцца з выкарыстаннем спецыялізаваных праграм, праца з якімі нагадвае працэс стварэння інтэрнэт-сайта (а па сваёй файлавай структуры навучальнае выданне і будзе з'яўляцца інтэрнэт-сайтам). Гэтая тэхналогія дазваляе задзейнічаць кросплатформавыя перавагі сеткавых тэхналогій з акцэнтам на інтэрактыўнасць і шырокія камунікацыйныя магчымасці. Існуе велізарнае мноства гатовых шаблонаў скрыптоў для стварэння інтэрактыўных заданняў і тэстаў, якія затым можна без праблем інтэграваць у электроннае навучальнае выданне. Правільнасць выканання навучэнцамі падобных інтэрактыўных заданняў правяраецца камп'ютарам аўтаматычна і дазваляе самастойна прааналізаваць вынік, а таксама выканаць работу над памылкамі. Пры неабходнасці сеткавыя тэхналогіі дазваляюць арганізаваць захоўванне вынікаў выканання інтэрактыўных заданняў на серверы, што значна пашырае магчымасці дыстанцыйнай працы пры навучанні. А інтэграванне ў навучальнае выданне камунікацыйных сэрвісаў дапамагае арганізаваць дыстанцыйныя зносіны навучэнцаў паміж сабой альбо з выкладчыкам у рэальным часе. У якасці прыкладу праграм для стварэння навучальных выданняў такога тыпу цяжка назваць канкрэтны сэрвіс або рэсурс, таму што ў структуру навучальнага выдання можна інтэграваць элементы ад розных распрацоўнікаў. Найлепшымі праграмамі для стварэння асновы электроннага падручніка па замежнай мове, на наш погляд, з'яўляюцца eXe Learning і Moodle, якія, акрамя багатага набору ўнутраных магчымасцей, дазваляюць інтэграваць скрыпты і сэрвісы іншых распрацоўнікаў (напрыклад, Hot Potatoes, Google Forms, BigBlueButton і велізарнае мноства іншых сэрвісаў).